

B.3. ΟΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΟΥ ΕΚΠΟΝΗΘΗΚΑΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ ΤΟΥ ΥΓΡΟΤΟΠΟΥ ΤΗΣ ΚΑΡΛΑΣ

Όπως προαναφέραμε, όλα αυτά τα χρόνια που προηγήθηκαν της ΑΞΕ, με πρωτοβουλία των κυβερνήσεων εκπονήθηκε μια σειρά μελετών για την δημιουργία του νέου ταμιευτήρα Κάρλας, ο οποίος θα μπορούσε να ανταποκριθεί στις νέες συνθήκες που θα δημιουργούνταν μετά τα έργα της εκκένωσης. Επιλέγουμε την αναφορά στις μελέτες αυτές με βάση τις πληροφορίες της έκδοσης ΕΚΒΥ – 1995 (δες ΕΙΣΑΓΩΓΗ), με κίνδυνο βεβαίως να αγνοήσουμε κάποιες άλλες αξιόλογες μελέτες.

Η πρώτη μελέτη ήταν αυτή του γραφείου Παπαδάκη (1956), η οποία προέβλεπε την δημιουργία ταμιευτήρα μέσω της κατασκευής περιφερειακού γαιώδους φράγματος σε όλο το μήκος της ΝΑ παραμέτρου.

Παρόμοια χαρακτηριστικά περιέχονται και σε επόμενη μελέτη (1960) από το γραφείο Νικολαΐδη, όπου μεταξύ άλλων προτάθηκε μερική αλλαγή της χάραξης για την διώρυγα τροφοδοσίας. Στα πλαίσια αυτής της μελέτης έγινε γεωτεχνική έρευνα σε συνεργασία με ειδικό ινστιτούτο από τη Νάπολη (Ιταλία), η οποία κατέληξε στο συμπέρασμα ότι υφίσταντο ευνοϊκές συνθήκες για την στεγανότητα και την ευστάθεια του αναχώματος.

Στις μελέτες αυτές προβλέφθηκε η ανύψωση του αρδευτικού νερού από τον ταμιευτήρα στα δίκτυα διανομής, η οποία θα πραγματοποιούνταν μέσω αντλιοστασίου, που σε περίπτωση πλημμυρών θα λειτουργούσε στραγγιστικά για την άντληση υδάτων της 1Τ, όταν αυτά θα υπερέβαιναν την παροχτευτική ικανότητα της σήραγγας.

Στη συνέχεια, μετά την ΑΞΕ, το Υπουργείο Δημόσιων Έργων, προκειμένου να αντιμετωπίσει τις αντιρρήσεις εναντίον της κατασκευής του ταμιευτήρα, οι οποίες βασίζονταν στη μεγάλη έκταση που αυτός θα κατελάμβανε σύμφωνα με τις αρχικές μελέτες, ανέθεσε το 1977 την εκπόνηση διερευνητικής μελέτης στο τεχνικό γραφείο

μελετών της ΑΛΦΑ-ΩΜΕΓΑ. Αντικείμενο της μελέτης ήταν μεταξύ άλλων να περιορισθούν οι εκτάσεις που θα κατελάμβανε ο ταμιευτήρας ώστε να αφήσει ικανοποιητικές εκτάσεις για διανομή στους αγρότες, ενώ διερευνήθηκε κατά πόσο ο απαραίτητος για την αντιπλημμυρική προστασία της περιοχής ταμιευτήρας μπορούσε και ήταν συμφέρον να εξυπηρετήσει και τις αρδεύσεις.

Σε μία από τις παραλλαγές των Σχεδίων που εκπονήθηκαν, εξετάστηκε η άρδευση έκτασης 200.000 στρεμμάτων με ταμιευτήρα εμβαδού 42.000 στρ. δηλαδή πολύ κοντά στην έκταση του σημερινού ταμιευτήρα. Το 1980, ανατέθηκε από το Υπουργείο Δημοσίων Έργων, στο ίδιο μελετητικό γραφείο (ΑΛΦΑ-ΩΜΕΓΑ - Ν. Νικολαΐδης) και παραδόθηκε το 1982, η "Προμελέτη του Ταμιευτήρα Κάρλας και των Συναφών Έργων" που είχε ως αντικείμενο, μεταξύ των άλλων :

α) τα έργα δημιουργίας ταμιευτήρα 42.000 στρ. για την προσωρινή ανάσχεση πλημμυρών και την αποταμίευση αρδευτικού νερού (διπλού σκοπού)

β) τα έργα υδροδότησης του ταμιευτήρα που περιλάμβαναν τους συλλεκτήρες Σ3, Σ4, Σ6 και Σ7 και τον αγωγό προσαγωγής των χειμερινών υδάτων του Πηνειού. Η θέση του ταμιευτήρα διαμορφώθηκε οριστικά στην τελική της μορφή με πρόταση την κατασκευή δύο αναχωμάτων συνολικού μήκους 13,5 km. Από αυτά το δυτικό ανάχωμα θα είχε μήκος 10,84 km και το ανατολικό 2,66 km. Σκοπός του τελευταίου θα ήταν να μην κατακλυσθούν από τον ταμιευτήρα οι χαμηλές εκτάσεις με αμυγδαλεώνες των κοινοτήτων Κανάλια -Κάτω Κερασιά.

Η υλοποίηση και αυτής της μελέτης δεν προχώρησε λόγω αντιδράσεων των κατοίκων, όσον αφορά την καταλαμβανόμενη από τα έργα έκταση, το κόστος κατασκευής και τις μεγάλες απώλειες νερού από τον ταμιευτήρα. Κατά την έκθεση που συντάχθηκε από ομάδα υπαλλήλων του Υπουργείου Γεωργίας (1987), η υλοποίησή της μελέτης αυτής θεωρήθηκε αντιοικονομική διότι, μεταξύ των άλλων, θα απαιτούσε: (α) την κατάληψη, από τα έργα, του 25% των καλλιεργήσιμων εκτάσεων, (β) υψηλό κόστος κατασκευής, (γ)

μεγάλες απώλειες νερού από εξάτμιση και διαφυγές, μέσω των καρστικών πετρωμάτων της λίμνης και (δ) έργα κεφαλής τα οποία θα γίνονταν στον Ν. Μαγνησίας, ενώ θα επωφελούνταν, κυρίως, οι εκτάσεις του Ν. Λάρισας. Στο διάστημα που ακολουθεί, μετά την υποβολή της μελέτης της ΑΛΦΑ- ΩΜΕΓΑ - Ν.Νικολαΐδης το 1982, ο Αγροτοβιομηχανικός Συνεταιρισμός Παρακαρλίων Χωρίων "Η ΚΑΡΛΑ", προωθεί τη λύση του προβλήματος της αντιπλημμυρικής προστασίας και αποταμίευσης νερού με μικροταμιευτήρες. Η λύση αυτή προτείνει την υδροταμίευση με σύστημα Μικρών Ταμιευτήρων κατά μήκος των υδροροών, που θα συνδέονταν μεταξύ τους με συνδετήρες τάφρους και θα αποσκοπούσαν στην προσωρινή ανάσχεση των πλημμυρών και την απομάκρυνση των πλεοναζόντων υδάτων, (που δεν θα χρειάζονταν για την άρδευση), μέσω της σήραγγας στον Παγασητικό.

Η έκταση που θα μπορούσε να αρδευτεί με τον τρόπο αυτό, θα έφθανε μέχρι την ισοϋψή +50 και θα κάλυπτε επιφάνεια 180.000 στρ., δηλαδή το μέγιστο εμβαδόν που κατείχε η λίμνη Κάρλα κατά τις πλημμύρες που έγιναν το 1920-21. Η περιοχή αυτή επιλέχθηκε από γεωλογική άποψη επειδή εμφανίζει αδιαπέρατα εδάφη, πράγμα επιθυμητό για την κατασκευή των μικροταμιευτήρων.

Σύμφωνα με τον μελετητή, ένα από τα πρωταρχικά κριτήρια για την προτεινόμενη ανάπτυξη της περιοχής, υπήρξε η σχέση σπατάλης-οφέλους εδαφών. Για την αξιοποίηση της έκτασης των 45.000 στρ., που θα πραγματοποιηθεί στην πρώτη φάση, προτείνονται 18 μικροί ταμιευτήρες, οι οποίοι θα καταλάβουν συνολική έκταση 180.000 στρ. Άρα, η αρδευόμενη έκταση προς την έκταση που θα καταλάβουν οι Μικροί Ταμιευτήρες θα έχει αναλογία 1:25 πράγμα που σημαίνει μικρή σπατάλη εδάφους.

Όμως κατά την άποψη της ομάδας υπαλλήλων του Υπουργείου Γεωργίας (έκθεση 1987), η λύση αυτή, με το πολύπλοκο πλέγμα των συνδετηρίων τάφρων, αναχωμάτων και των απαραίτητων τεχνικών έργων, συνιστά ένα πολύπλοκο σύστημα έργων, το οποίο όχι μόνο δεν θα επιλύσει το αντιπλημμυρικό πρόβλημα αλλά θα δημιουργήσει νέο και σε περιοχές που σήμερα δεν έχουν. Πέραν αυτών θεωρεί ότι

θα παρουσιάζει, λόγω της υψηλής στάθμης του υπόγειου νερού, ανυπέρβλητα προβλήματα κατά το στάδιο της υλοποίησής του και απαιτεί υψηλό κόστος κατασκευής ενώ η δαπάνη λειτουργίας τους θα ξεπεράσει κάθε όριο.

Μετά από αυτά υπήρξε νέα διερεύνηση του θέματος, η οποία πραγματοποιήθηκε από το τεχνικό γραφείο Μαντζιάρα (1987), και εντάσσεται στα πλαίσια της μελέτης "Ανάπτυξη Εγγειοβελτιωτικών Έργων Θεσσαλίας σε συνδυασμό με την εκτροπή του Αχελώου". Σκοπός αυτής ήταν να καθορίσει τον ρόλο, την έκταση και τον όγκο του ταμιευτήρα Κάρλας με δεδομένο ότι τα αρδευτικά δίκτυα της περιοχής θα τροφοδοτηθούν από τα νερά του Αχελώου. Το γεγονός αυτό θα έχει επακόλουθο ο ταμιευτήρας Κάρλας να περιορισθεί αποκλειστικά στην αντιπλημμυρική προστασία της περιοχής, γεγονός που θα επιτρέψει μεγάλη μείωση της επιφάνειας που πρόκειται να καταληφθεί από τον ταμιευτήρα.

Από την **επισκόπηση των λύσεων** αυτών φαίνεται ότι εάν δεν είχε ληφθεί ειδική μέριμνα, ώστε ο ταμιευτήρας να διατηρεί πάντοτε μια ορισμένη στάθμη νερού, αυτός θα παρέμενε, το μεγαλύτερο διάστημα του έτους, κενός και ελάχιστα θα είχε συμβάλει στην αποκατάσταση των λειτουργιών του υγροτόπου και θα είχε αποτελέσει απλώς έναν χώρο προσωρινής υποδοχής των πλημμυρικών υδάτων, τα οποία στη συνέχεια θα απάγονται, μέσω του τεχνικού έργου εκκένωσης, προς τη θάλασσα.

Μεταγενέστερα, το 1992, ανατέθηκε μελέτη-γνωμάτευση στην ΕΨΙΛΟΝ ΕΠΕ, η οποία έγινε με πρωτοβουλία των Παρακαρλίων κοινοτήτων Κανάλια-Κάτω Κερασιά, και είχε σκοπούς : (α) τον εντοπισμό και την καταγραφή των επιπτώσεων που θα προκληθούν από τη δημιουργία του ταμιευτήρα στο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον της περιοχής και β) την παροχή προτάσεων για βέλτιστη διαχείριση και περιβαλλοντική αναβάθμιση της περιοχής.

Στη μελέτη δίνεται η περιβαλλοντική εικόνα της περιοχής που αφορά τα φυσικά, βιολογικά και κοινωνικά γνωρίσματά της. Τα στοιχεία αυτά, η μελέτη θεωρεί ότι αποτελούν τη βάση για την

εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την κατασκευή του ταμιευτήρα. Από τις προτεινόμενες λύσεις, θεωρεί ως πλέον ικανοποιητική τη δημιουργία ταμιευτήρα 42.000 στρ., ο οποίος θα καλύπτει τις αρδευτικές ανάγκες της περιοχής και συγχρόνως θα εξασφαλίζει την αντιπλημμυρική της προστασία (διπλού σκοπού). Επίσης γίνεται εκτίμηση του ρυπαντικού φορτίου που θα προέλθει από μη σημειακές πηγές.

Για να προκύψουν τα μέγιστα δυνατά οφέλη από τη δημιουργία του ταμιευτήρα, όσον αφορά : (α) στην αύξηση της βιοποικιλότητας και των πληθυσμών διαφόρων ζωικών ειδών και (β) στην καταπολέμηση της αυξημένης φόρτισης με ρύπους των απορρεόντων υδάτων, στη μελέτη αυτή προτείνονται ορισμένες επεμβάσεις με στόχους μεταξύ άλλων την μείωση του ρυπαντικού φορτίου των υδάτων, που θα απάγονται στον Παγασητικό, την επίλυση του προβλήματος κατάκλυσης του υπάρχοντος οδικού δικτύου και μείωση κόστους ανακατασκευής του και τέλος την επίλυση του μέγιστου κοινωνικού προβλήματος, που θα μπορούσε να προκληθεί από την κατάκλυση υφισταμένων καλλιεργειών που παραμένουν εκτός ταμιευτήρα.

Στο σημείο αυτό είναι χρήσιμο να παραθέσουμε μία μαρτυρία του απελθόντος Γ.Α. Χατζηλάκου (ΓΑΧ) σχετικά με τον προβληματισμό για τις ενέργειες της πολιτείας μετά την εκκένωση της Κάρλας. Γράφει ο ΓΑΧ : *«Σ' αυτό, το έργο, δηλ. την αποκατάσταση της τέως λίμνης Κάρλας είχε προγραμματισθεί το 1965 να προχωρήσουμε και βρεθήκαμε σύμφωνοι και με τους τεχνικούς-γεωτεχνικούς της ELECTRO-WATT, στην οποία η Κυβέρνηση ανέθεσε τη μελέτη του υδατικού προβλήματος της Θεσσαλίας. Τα γεγονότα όμως του Απριλίου του '67, ανέτρεψαν τους προγραμματισμούς αυτούς και μένουμε έκτοτε σε απραξία. Μια ευκαιρία, που παρουσιάστηκε με τη πρόταση της Σαουδικής Αραβίας χάθηκε στους δαιδαλώδεις διαδρόμους των συμφερόντων των κρατούντων κατά την 7ετία».*

Και σε άλλο σημείο, με μια πιο συναισθηματική ματιά, ο ΓΑΧ αναφέρει :

«Δεν θα σταθώ στην οικονομική ευστάθεια του έργου, τόσο του μισοτελειωμένου όσον και εκείνου μετά την ολοκλήρωσή του. Είναι δεδομένη, αυταπόδεικτη. Το συμπέρασμα είναι πως σωστά έκαναν τις επιλογές τους οι

προπαπούδες, παππούδες και πατεράδες μας, που κίτρινοι από την ελονοσία και με πρησμένες τις κοιλιές από το πλασμάδιο του Λαβεράν οραματίστηκαν και ξεκίνησαν την απαλλαγή τους και τη δική μας από τα έλη και τους βάλτους και προείδαν την προκοπή τους με την άρδευση των χωραφιών τους».

Αυτή υπήρξε συνοπτικά η ιστορία του τεχνικού μέρους της Κάρλας από την μελέτη Nobile (1913) έως ότου εισήλθαμε στην τελική ευθεία (δεκαετίες 1990 έως 2000). Το 1999 εκπονήθηκε και παραδόθηκε η οριστική τεχνική μελέτη του τεχνικού έργου από τα συνεργαζόμενα γραφεία «ΜΑΧΑΙΡΑ ΑΕ, ΥΔΡΟΕΞΥΓΙΑΝΤΙΚΗ – ΛΑΖΑΡΙΔΗ και ΥΔΡΟΔΟΜΙΚΗ – ΜΑΝΤΖΙΑΡΑΣ» καθώς και η περιβαλλοντική μελέτη (Παπαγρηγορίου – Παπαγεωργίου – Τορτοπίδης και Περλέρος).

Με βάση τις μελέτες αυτές αδειοδοτήθηκαν, στη συνέχεια εντάχθηκαν για χρηματοδότηση και δημοπρατήθηκαν τα έργα που σήμερα εκτελούνται και ήδη ολοκληρώνονται.